

george enescu

Unde, cât și ce contra cine și cum

Un festin – nu un festival – a fost și această a XIV-a ediție a reuniunii internaționale consacrate, de patru decenii încoace, celui mai mare muzician român din toate timpurile... Desigur, se pune problema în ce măsură faptul că ne îmbuihăm cu muzică o dată la trei ani ne poate vindeca de anemia culturală pe care ne-o provoacă înfometarea sistematică și totală dintre aceste festinuri; căci – se știe – nici un solist

Palatului), iar pentru a supă (vinerea și sâmbăta) invitații s-au întors în sufragerie, e de neacceptat faptul că simultan cu gustările de la ora cinci s-a servit din când în când și ceaiul, în salon (recte la Palatul Cantacuzino), și – mai rău încă – faptul că persoanele domice să consume prânzul (masa cea mai consistentă, alcătuită din feluri românești) au fost poftite la bucătărie (adică în Studioul Radiodifuziunii).

Nici cantitatea imensă de hrană spirituală ce a fost oferită nu cred că era profitabilă pentru sufletele unor oameni care au tânjit atâta vreme după ea și care s-au văzut în imposibilitatea de a o savura pe-ndelete, pentru a o putea asimila cum se cuvine. Ia capitolul meniului, lucrurile sunt de altfel ceva mai complicate...

Au fost mai întâi – cum se și cădea – un destul de mare număr de lucrări enesciene, din aproape toate genurile abordate de

enesciene s-au aflat în programele unor artiști străini este îmbucurător: chiar dacă aceștia le-ar fi inclus în repertoriul lor din pură complezență sau la presiunile exercitate de către directorul Festivalului – dirijorul Lawrence Foster –, și tot e de sperat că măcar unii dintre ei le vor relua, cândva, și pe alte scene din lumea largă.

A fost și ceva muzică de autori români contemporani: un Silvestri și un Glodeanu, un Țăranu, un Olah și un Capoianu mai vechi, (în concertele simfonice), precum și alți 12 compozitori din toate generațiile (în cele camerale), plasați însă la concurență cu... recitalurile lui Radu Lupu și respectiv Gidon Kremer, deci lipsiți din start de orice șansă a altei audiențe decât aceea a “suporterilor” lor tradiționali.

A dominat (cu o majoritate confortabilă) eșalonul compozitorilor clasici și romantici, dar și muzica barocă s-a găsit la loc de cinste – în special cu acele inspirate concerte “Bach by Midnight”, ce au constituit singura inițiativă demnă de luat în seamă a organizatorilor – chiar dacă lungimea nemăsurată a programelor, ce ajungeau să se încheie după ora unu noaptea, le-a văduvit pe fiecare, spre sfârșit, de prezența unui public atât de numeros cum ar fi meritat admirabilii lor interpreți.

Surprinzătoare a fost însă considerabila cantitate de muzică scrisă în veacul nostru, ba chiar în ultima lui jumătate. Categorie, Lawrence Foster este cel care a încurajat (sau poate chiar a declanșat și impulsionează) această tendință salutară de înnoire a repertoriului. Păcat numai că, pe lângă multă muzică bună, s-a cântat și suficientă muzică de o valoare modestă (ca să folosesc – pentru unele cazuri – un delicat

Pianistul Radu Lupu

sau dirijor cu adevărat important, nici o orchestră și nici măcar vreo formație camerală de veritabil renume nu ne-au mai vizitat de la ediția trecută și până acum ! Și apoi, însăși desfășurarea hanchetului ridică unele semne de întrebare...

Înainte de toate, cu privire la locul unde el a fost plasat: dacă era firesc ca aperitivele să se servească în sufragerie (la Ateneul Român, vreau să spun), dacă se poate înțelege că – numeroșii comeseni neîncăpând aici – cina s-a luat în sala de bal (alias Sala Mare a

către autor, dar alese la întâmplare, fără a se urmări o idee ordonatoare: nici măcar aceea a integralei vreunuia dintre ciclurile sale de simfonii, suite, cvartete sau sonate ! (Făceau excepție de la această opțiune lipsită de orice criteriu doar ultimele două *Simfonii* – a IV-a și a V-a –, terminate de către Pascal Bentoiu, care au fost reunite în același concert, sub bagheta lui Corneliu Dumbrăveanu, dar au fost exilate în Sala Radio, într-o sâmbătă dimineața !). Totuși, faptul că multe dintre lucrările

eufemism). Fără să fiu malițioasă, trebuie să spun totuși că parte dintre aceste lucrări se înscriau de-a dreptul în categoria numită pe vremea tinereții mele "muzică semi-simfonică"; termenul corect cred că

Lawrence Foster, directorul festivalului

ar fi astăzi muzică pseudo-simfonică – și *aici* se înscriu opusurile lui Paul McCartney și Astor Piazzolla (dar nu numai acestea), iar dacă oratoriul celui dintâi l-am înghițit ca pe o curiozitate ce era, nenumăratele piese ale celui de-al doilea, cu care ne-a asasinat Gidon Kremer, mi-au cam rămas în gât ! Pe de altă parte, însă, se pune problema dacă e preferabilă o muzică bună cântată prost sau una proastă cântată bine...Eu, una, optez pentru cea de-a doua variantă, așa că l-am preferat totuși pe Piazzolla al lui Kremer – ca să dau doar un exemplu – lui Philippe Entremont cu Berliozul său ! (Consider că doar snobii aleg să mănânce – să zicem – un escalop cu ciuperci prost preparat și nu foarte proaspăt în loc de o iahnie de fasole gătită impecabil...)

Cum se vede, la capitolul "cine ne-a încântat și cine doar ne-a cântat", firma nu s-a justificat întotdeauna: sigur că Daniel Barenboim și Orchestra din Chicago (doar în primul, nu și în al doilea concert), sau Leonard Slatkin și Orchestra din Frankfurt, sau Myung Whung

Chung și "Santa Cecilia" și-au onorat cu strălucire cărțile de vizită, dar în rest între dirijori și orchestre s-a remarcat – din păcate – o discrepanță valorică evidentă, ansamblurile simfonice din Zürich, Barcelona, Budapesta și Manchester (celebra BBC Symphony Orchestra !) fiind net dezavantajate de alegerea unor dirijori fără personalitate.

În cazul lui Lawrence Foster, Günter Neuhold, Frédéric Chaslin și – respectiv – al Orchestrelor din Paris, Köln și Ierusalim, pe care ei le-au condus, aici s-a sacrificat cu bună știință posibilitatea de a străluci în paginile simfonice, mult îndrăgite de către public, pentru a susține în schimb demersul infinit mai riscant și mai solicitant al interpretării unor opere în concert. (Și trebuie să elogiez ideea lui Lawrence Foster de a-i înfățișa împreună pe Enescu, Bartok și Stravinski ca autori de operă, iar pe Enescu și Stravinski prin operele lor inspirate din același *Oedip* al lui Sofocle...) De asemenea, Leonid Nikolaev, Iuri Botnar și Orchestra din Moscova și-au diminuat conștient șansele unui succes de public, acceptând să realizeze unul dintre acele programe integrale de muzică românească atât de rău plasate în spațiul și timpul Festivalului. Marea revelație a reprezentat-o însă faptul că Filarmonica "George Enescu" și Cristian Mandeal s-au situat cu brio la nivelul celor mai înalte performanțe simfonice ale acestei ediții, cu o versiune a *Uverturii de concert* pe care doar *Suita a III-a* a lui Slatkin a depășit-o ca pregnanță și noutate, între interpretările lucrărilor enesciene. Tot astfel, cele *Trei piese pentru orchestră de coarde* ale lui Silvestri i-au situat pe Horia Andreescu, și pe "Virtuozii din București" deasupra "Virtuozilor din Moscova" ai lui Vladimir Spirakov și la nivelul maxim, atins de către Kremer cu a sa "Kremerata Baltica" (în partituri contemporane mai puțin

interesante, din păcate); și tot astfel, fantezia de-a dreptul șocantă a violoncelistului leton în *Anotimpurile* lui Vivaldi a fost egalată de originalitatea violonistului Misha Maisky în lucrările concertante de Haydn și Ceaikovski, care au prilejuit dirijonului român realizarea celui mai bun (adică mai prompt și mai precis, mai suplu și mai expresiv) acompaniament din întreg Festivalul.

Într-o ierarhie desigur subiectivă, l-aș situa pe Csaba Airizer înaintea lui Monte Pederson (cu riscul de a-i scandaliza deopotrivă pe confrăți și pe melomani !), iar pe Barbara Hendricks și pe Tereza Berganza după Carmen Oprisanu (așezându-l totuși pe Matti Salminen deasupra tuturor acestora !), pe Frank Peter Zimmermann înaintea Viktoriei Mullova și chiar a lui Salvatore Accardo, pe Radu Lupu (în recital, nu și în concert) și înaintea lui Peter Frankl, dar aș pune cvartetul "Voces" după cvartetele "Berg" și "Bartok". În această competiție nedeclarată care este orice festival, iau în considerare, firește, artiștii străini cu adevărat interesați, excluzându-i fără regrete chiar și pe posesorii unor nume mari, mai vechi sau mai noi. Și mai cu seamă pe acei interpreți antrenați într-o altfel de competiție: violonistul Shlomo Mintz – campion la... viteză – și pianistul Peter Donohoe – învingător la... forță ! (E drept că, la aceste două discipline de tip sportiv, cei doi au fost "bătuți" de către Daniel Barenboim și Orchestra din Chicago !)

Din păcate, singurul spectacol de operă programat în Festival mi-a scăpat, el fiind plasat (de ambele părți când a fost prezentat) la concurență cu câte un concert cameral și unul simfonic, pe care n-am vrut să le ratez. Cum însă era vorba despre premiera Operei bucureștene, o voi putea vedea și recenza curând după deschiderea noii stagiuni.

Luminița Vartolomei